

Jactatio capitis

Wat is jactatio captis?

Jactatio capitis is een aandoening waarbij kinderen met name tijdens hun slaap heen en weer gaande bewegingen met hun hoofd maken.

Hoe wordt jactatio capitis ook wel genoemd?

Jactatio capitis wordt ook wel hoofdbonken genoemd. Een andere naam die wel gebruikt wordt is ritmische bewegingsstoornissen tijdens slaap.

Hoe vaak komt jactatio capitis voor bij kinderen?

Het is niet goed bekend hoe vaak jactatio capitis voorkomt bij kinderen. Het merendeel van de kinderen zal ook niet bekend zijn bij de kinderneuroloog.

Bij wie komt jactatio capitis voor?

Jactatio capitis ontstaat meestal tijdens het eerste levensjaar. Bij de meeste kinderen verdwijnen de symptomen voor de leeftijd van vier jaar. Zelden houden de symptomen aan tot op volwassen leeftijd. Jactatio capitis wordt vaker gezien bij jongens dan bij meisjes. Jactatio capitis wordt vaker gezien bij kinderen met ADHD, bij kinderen met een verstandelijke beperking, bij kinderen met blindheid en bij kinderen met autistische kenmerken.

Wat zijn de verschijnselen van jactatio capitis?

Bewegen hoofd

Kinderen met een jactatio capitis bewegen ritmisch met hun hoofd heen en weer, van voor naar achteren of van links naar rechts. De beweging ziet er uit als schommelen of wiegen met het hoofd. Meestal gaat het bewegen met een lage frequentie, een tot twee bewegingen per seconde.

Vaak komen ze hierbij met hun hoofd tegen de rand van het bed aan, waardoor een bonkend geluid te horen is.

Bewegen van het lichaam

Sommige kinderen maken ook een heen en weer rollende beweging met hun lichaam of met hun benen. Een deel van de kinderen zit op handen en voeten en beweegt zo het lichaam heen en weer.

Duur

Meestal houden de bewegingen enkele minuten aan. Soms kunnen de bewegingen wel uren aanhouden.

Tijdens lichte slaap

De bewegingen die horen bij jactatio capitis komen voor tijdens de slaap en dan met name tijdens de lichte slaap. Met name aan het begin van de nacht en in de vroege ochtend is er sprake van lichte slaap.

De bewegingen verdwijnen meestal tijdens diepe slaap. Wanneer kinderen wakker worden zijn de verschijnselen verdwenen. Kinderen weten zelf niet dat zij deze bewegingen maken tijdens de slaap.

Erger tijdens stress

Tijdens periodes met stress verergeren meestal de verschijnselen van jactatio capitis.

Verwondingen

Als gevolg van de ritmische bewegingen kunnen kinderen zich zelf verwonden. Soms gaat het om lichte verwondingen als kneuzingen en schaafwonden. Er zijn ook kinderen die een subdurale bloeding of een breuk in de schedel hebben opgelopen als gevolg van jactatio capitis.

Wat is de oorzaak van jactatio capitis?

Niet goed bekend

Het is niet goed bekend waardoor jactatio capitis ontstaat. Tijdens de slaap worden wel meerdere bewegingen gezien die horen bij het slapen. Waarschijnlijk speelt het voorste deel van de hersenen een belangrijke rol bij het ontstaan van deze bewegingen tijdens de slaap.

Lichte slaap

De symptomen die horen bij een jactatio capitis worden gezien tijdens het doezelen en tijdens lichte slaap. Deze lichte slaap wordt non-REM slaap genoemd.

Hoe wordt de diagnose jactatio capitis gesteld?

Verhaal en onderzoek

De diagnose jactatio capitis kan worden gesteld op grond van het verhaal van het kind en de ouders. Bij onderzoek worden geen afwijkingen gevonden.

EEG

Bepaalde epilepsie-aanvallen kunnen een beeld geven wat veel kan lijken op jactatio capitis. Daarom zal er een EEG gemaakt worden bij kinderen met jactatio capitis. Op het EEG zijn bij kinderen met jactatio capitis geen afwijkingen te zien.

Video-opnames

Het kan heel nuttig zijn om video-opnames te maken van de bewegingen tijdens de slaap. In sommige centra kunnen video-opnames gedurende de hele nacht in combinatie met een registratie van een EEG, de ademhaling, de hartslag en bewegingen van armen en benen worden verricht. Zo'n onderzoek wordt een polysomnografie genoemd. Dit zal niet bij alle kinderen nodig zijn.

Hoe wordt jactatio capitis behandeld?

Geruststelling

Het is belangrijk om te weten dat kinderen zelf niets kunnen doen aan het voorkomen van de symptomen van jactatio capitis. Zij doen dit niet expres.

Beschermen tegen verwonden

Wanneer kinderen steeds tegen de rand van het bed aan komen, kunnen zij zich zelf beschadigen. In dit geval kan het helpen om de bedranden te bekleden met zacht materiaal zodat de kans op verwonding kleiner is. In hele ernstige gevallen kan het dragen van een helm noodzakelijk zijn om het hoofd te beschermen.

Medicatie

Bij kinderen met ernstige vormen van jactatio capitis die zich zelf verwonden ondanks bovengenoemde maatregelen kan een lage dosering van het medicijn imipramine de klachten verminderen.

Wat betekent jactatio capitis voor de toekomst?

Spontaan verdwijnen

De symptomen van een jactatio capitis verdwijnen meestal van zelf voor de leeftijd van vier jaar. Bij sommige kinderen houden de symptomen langer aan. Zelden hebben volwassenen nog klachten.

Ontwikkeling

Het hebben van jactatio capitis heeft geen negatieve gevolgen voor de ontwikkeling. Kinderen met een normale ontwikkeling zich normaal blijven ontwikkelen.

Wel wordt jactatio capitis vaker gezien bij kinderen met ontwikkelingsproblemen.

Verwondingen

Als gevolg van jactatio capitis kunnen sommige kinderen last krijgen van ernstige verwondingen zoals een subdurale bloeding of een breuk in de schedel. Deze verwondingen kunnen wel gevolgen hebben op de ontwikkeling.

Hebben broertjes en zusjes ook een vergrote kans om jactatio capitis te krijgen?

Broertjes en zusjes hebben een enigszins vergrote kans om zelf ook jactatio capitis te krijgen.

Referenties

1. Stepanova I, Nevsimalova S, Hanusova J. Rhythmic movement disorder in sleep persisting into childhood and adulthood. *Sleep*. 2005;28:851-7
2. Alves RS, Aloe F, Silva AB, Tavares SM. Jactatio capitis nocturna with persistence in adulthood. Case report. *Arq Neuropsiquiatr*. 1998;56:655-7.

Laatst bijgewerkt: 1 oktober 2007

Auteur: JH Schieving